

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन २०६४ को दफा ५(३) र नियमावलीको नियम ३ वमोजिम

सार्वजनिक गरिएको विवरण।

निकायको नाम-कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र

सूचना सार्वजनिक गरेको अवधि-२०८२ कार्तिक १ देखि २०८२ पुष मसान्त सम्म।

१ कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको स्वरूप र प्रकृति

प्राचिन कालमा मानव सभ्यताको विकासक्रम संगै संगै मानिसलाई ज्ञान, सीप र शिक्षा दिनका लागि चतुर्वेदको (ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद, अथर्ववेद) लेखन तथा विकास गरीएको पाइन्छ। यसै क्रममा मानविय चेतनाको विकाससँगै विभिन्न स्वास्थ्य समस्याहरू पनि देखा परे, त्यही स्वास्थ्य समस्या सामाधानका निमित्त चतुर्वेद मध्येको एक वेद अथर्ववेदको एक उपवेदको रूपमा आयुर्वेदको विकास भएको पाइन्छ। आयुर्वेदको शाब्दिक अर्थ व्याख्या गर्दा आयु र वेद दुई वटा शब्द मिलेर बनेको छ। जसको शाब्दिक अर्थ आयु भन्नाले जीवन (आयु) र वेद भन्नाले ज्ञान - विज्ञान भन्ने हुन्छ। समयमा आयुर्वेद भनेको आयुको बारेमा ज्ञान दिने, आयु बृद्धि गर्नका लागि आवश्यक ज्ञान सीप प्रदान गर्ने विषयको रूपमा आयुर्वेदलाई बुझ्न सकिन्छ। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीको सर्वप्रथम व्याख्या अथर्ववेदमा गरीएको पाइन्छ।

नेपालमा छ प्रकारका (आयुर्वेद, यलोप्याथ, होमीयोप्याथी प्राकृतिक, आम्ची र युनानी) चिकित्सा प्रणाली प्रचलनमा रहेका छन्। ति मध्ये आयुर्वेद प्राचिन पहिलो चिकित्सा प्रणाली हो। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीका आठ वटा अंगहरू (काय चिकित्सा, कौमारभृत्य, शल्य चिकित्सा, शालक्य चिकित्सा, भुत विद्या, अगत तन्त्र, रसायन तन्त्र र वाजीकरण तन्त्र) छन्। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीले स्वास्थ्य व्यक्तिको स्वास्थ्य रक्षा गर्नुका साथै रोगी व्यक्तिको रोग निवारण गर्ने कार्य गर्दछ। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीले रोग लाग्नुको कारण, कुन रोगमा कुन लक्षण तथा चिन्हहरू देखा पर्दछन् र कुन रोगलाई कुन औषध द्रव्यको प्रयोग गरी रोगको निवारण गर्न सकिन्छ भन्ने स्वस्थ जीवनशैली, स्वास्थ्य वर्धक आहार विहार उपर्युक्त दिन तथा ऋतुचर्याका माध्यमबाट सर्वमान्य तिन शत्रुका माध्यमबाट रोगको निवारणका साथै स्वास्थ्यको संरक्षण सम्बर्द्धन गर्न मद्दत गर्दछ। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीका अनुसार मानसिक विकारको शुद्धिको लागि योग र शारीरिक शुद्धिको लागि स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जडिबुटी खनिज र जान्तव द्रव्यको प्रयोग गर्न सकिन्छ। यस चिकित्सा प्रणालीले स्वास्थ्यको संरक्षण सम्बर्द्धन गर्नुको साथै रोग लागेमा रोग निवारणका लागि दोष दृष्य सिद्धान्तमा आधारित रहि विभिन्न जडिबुटी खनिज र जान्तव द्रव्यबाट निर्मित औषधीको प्रयोगबाट रोग निवारण गर्दछ। आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीलाई गुणस्तरी प्राभावकारी रूपमा जानतालाई सेवा सुचारु गर्नको लागि नेपालमा संस्थागत विकास तत्कालीन श्री ५ त्रिभुवनको शासन कालमा प्रारम्भ भएको हो। हाल नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तर्गत आयुर्वेद विभाग र सो अन्तर्गत आयुर्वेद चिकित्सालय, सिंहदरबार बैद्यखाना, अन्चल आयुर्वेद औषधालय र औषधालयहरू रहने व्यवस्था थियो। अहिले देश संधीय संरचनामा रहेकोले आयुर्वेद चिकित्सा सेवा पनि सोही संरचना स्वरूप संधीय, प्रादेश र स्थानीय सरकारको मातहतमा रहि सेवा प्रदान गरीरहेको छ। यस कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको स्थापना वि.सं.२०५७ सालमा भएको हो। यो संस्था अहिले संधीय संरचना अनुसार लुम्बिनी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय अन्तर्गत रहि सेवा संचालन गरीरहेको छ। आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धि उपचारात्मक, निरोधात्मक, प्रवर्धनात्मक सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यका साथ स्थापित यस कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको २ दशकको गर्विलो इतिहास रहेको छ। हाल यस संस्था अन्तर्गत ५ पालिकामा नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र मार्फत समेत सेवा प्रदान गरिरहेको छ।

२ कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको काम कर्तव्य र अधिकार

- क- बहिरंग सेवा
- ख- निशुल्क औषधी वितरण
- ग- पंचकर्म/पुर्वकर्म सेवा
- घ- जेष्ठनागरिक सेवा सन्चालन
- ङ- मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम सन्चालन
- च- विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा सन्चालन
- छ- स्वास्थ्य प्रवर्धन कार्यक्रम सन्चालन
- ज- स्वास्थ्य जिवनशैली व्यवस्थापन
- झ- समुदायमा आयुर्वेद सम्बन्धी जनचेतनाका कार्यक्रमहरू

कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको स्विकृत दरवन्दी

क्र. स.	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	उपसमुह	स्विकृत दरवन्दी
१	आयुर्वेद चिकित्सक	आठौं	स्वास्थ्य	आयुर्वेद		१
२	कविराज	पाचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	आयुर्वेद		१
३	वैद्य	चाथौं/पाचौं/छैठौं	स्वास्थ्य	आयुर्वेद		२
४	सह-लेखापाल	चाथौं	प्रशासन	लेखा		१
५	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहित	प्रशासन	सामान्य प्रशासन		२
	जम्मा					७

Em
२०८२/१०/१६

H. K.
कार्यालय प्रमुख

कार्य विवरण दरबन्दी स्थायी तथा करार

क्र.सं.	नाम/थर	पद	कार्य विवरण	कैफियत
१	डा. नलिन नाथ तिवारी	आयुर्वेद चिकित्सक	कार्यालय प्रमुख	
२	श्री हरिलाल पाण्ड्या	वरिष्ठ अधिकृत (आयुर्वेद)	सुचना अधिकारी, प्रशासन र स्टोर	
३	नरेन्द्र के सी	वैद्य निरीक्षक	विरमी दर्ता/तत्प्याङ्ग	
४	ताराकुमारी पन्त	वैद्य	औषधी वितरण	
५	होमेश पौडेल	स ले प	लेखा	
६	पसुपतिनाथ बारी	कार्यालय सहयोगी	सरसफाई लगायत	
७	राजकिशोर सिंह	कार्यालय सहयोगी	सरसफाई लगायत	करार सेवा

कार्यक्रम करार तथा अन्य कर्मचारी कार्य विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	कार्य विवरण	कैफियत
१	डा. आदर्श कुमार नागवंसी	आयुर्वेद चिकित्सक	ओ.पि.डी.	छात्रवृत्ति करार
२	डा. सुवास चन्द्र अधिकारी	आयुर्वेद चिकित्सक	ओ.पि.डी.	छात्रवृत्ति करार
३	रिता श्रेष्ठ	ल्याब टेक्नीशियन	प्रयोगशाला	करार
४	सुर्य प्रकाश कहार	अभ्यङ्गकर्ता	पुर्वकर्म/पंचकर्म	करार
५	सुमित्रा पंगेनी	अभ्यङ्गकर्ता	पुर्वकर्म/पंचकर्म	करार
६	तुलसिराम भट्टराई	का. स	सरसफाई	करार
७	गंगा पराजुली	सफाईकर्मी	सरसफाई	ज्यालादारी करार
८	ईषा प्रजापति	सफाईकर्मी	सरसफाई	ज्यालादारी करार

४ कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रबाट प्रदान गरिने सेवा

- क- बहिरंग सेवा ।
- ख- निशुल्क औषधी वितरण ।
- ग- पंचकर्म/पुर्वकर्म सेवा ।
- घ- जेष्ठनागरिक सेवा सन्चालन ।
- ङ- मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम सन्चालन ।
- च- विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा सन्चालन ।
- छ- स्वास्थ्य प्रवर्धन सेवा ।
- ज- स्वास्थ्य जिवनशैली तथा योग ।
- झ- प्रयोगशाला सेवा ।

५- कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रबाट प्रदान गरिने सेवा।

क्र.सं.	सेवा विवरण	समय	लाग्ने शुल्क	जिम्मेवार व्यक्ति	कोठा नं.
१	विरमी नाम दर्ता	१०:००-३:००	समितिको निर्णयानुसार	नाम दर्ता शाखाको कर्मचारी	१०१
२	विरामी परिक्षण सेवा	१०:०० ३:०० वजे सम्म	निशुल्क	आयुर्वेद चिकित्सक	१०३/१०४
३	औषधी वितरण सेवा	१०:००-३ वजे सम्म	निशुल्क	औषधी वितरण शाखाको कर्मचारी	१०२
४	पुर्वकर्म/पंचकर्म सेवा	१०:००-३:००	समितिको निर्णयानुसार	आयुर्वेद चिकित्सक, अभ्यङ्गकर्ता	११०
५	प्रयोगशाला सेवा	१०:००-३ वजे सम्म	समितिको निर्णयानुसार	प्रयोगशालाको प्राविधिक कर्मचारी	१०७
६	जेष्ठनागरिक सेवा	१०:०० ३ वजे सम्म	निशुल्क	औषधी वितरण शाखाको कर्मचारी	१०१
७	स्तनपायी आमा दुग्धवर्धक औषधी वितरण	१०:००-३ वजे सम्म	निशुल्क	औषधी वितरण शाखाको कर्मचारी	१०१

[Signature]
१०/७

[Signature]
कार्यालय प्रमुख

५-शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

क्र स	विवरण शाखा	जिम्मेवार अधिकारी	कैफियत
१	ओ. पि. डी.	डा नलिन नाथ तिवारी डा आदर्शकुमार नागवंसी डा सुवास चन्द्र अधिकारी	
२	विरामी दर्ता, औषधी वितरण तथा तय्याङ्क	तुलसीराम भट्टराइ/हरिलाल पाध्या/डा आशिष कुमार चौधरी	
३	प्रशासन, स्टोर	श्री हरिलाल पाध्या	
४	लेखा	श्री होमेश पौडेल	
५	पंचकर्म/पुर्वकर्म	सुर्य प्रकाश कहार, सुमित्रा पंगेनी	
६	प्रयोगशाला	रिता श्रेष्ठ	
७	तय्याङ्क	नरेन्द्र के सी	
८	औषधी वितरण	तारा कुमारी पन्त	

६ सेवा प्रधान गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधी

ओ पि डी टिकट दर्ता शुल्क

क्र स	विवरण	रकम	कैफियत
१	नयाँ दर्ता शुल्क	१०	
२	पुनरावृत्त नविकरण	५	७ दिन सम्मको

७ पंचकर्म/पुर्वकर्म सेवा शुल्क-

क्र स	विवरण	प्रतिदिन रु	हप्ता रु ६ दिन
१	एकाङ्क स्नेहन/स्वेदन	२५/-	१५०/-
२	सर्वाङ्क स्नेहन/स्वेदन	१००/-	५००/-
३	कटि जानु हृदय बस्ति	५०/-	२५०
४	शिरोधरा		५००/-
५	नख	५०/-	२५०/-
६	उद्धर्तन	५०/-	२५०-
७	बालुका स्वेद	२५/-	१५०/-
८	पत्रपिण्ड	१००/-	५००/-
९	नेत्र तर्पण	५०/-	२५०/-
१०	शालिशस्टिक	१००/-	५००/-
११	जलौकावचरण	१००/-प्रति १	
१२	रक्तमोक्षण	१००/-प्रति १	
१३	शिरो पिचु अभ्यङ्ग	२५/-	१५०/-

8/10/16

हिम
कार्यालय प्रमुख

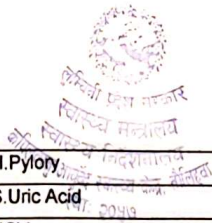
१४	वमन	१०००/-१पटक	
१५	विरचन	१०००/-१पटक	
१६	मात्रा वस्ति	५०/-	२५०/-
१७	आश्रयपन वस्ति	१००/-	५००/-
१८	अग्निकर्म	५०/-प्रति पटक	

७ प्रयोगशाला सेवा शुल्क:

क्र स	विवरण	रकम रु	कैफियत
१	CBC,	१५०/-	
२	HB gm%	३०/-	
३	TC	३०/-	
४	DC	३०/-	
५	Platelates count	३०/-	
६	Serum Urea	१८०/-	
७	S Creatinine	१३०/-	
८	ABO&RH	५०/-	
९	Blood sugar F	२५/-	
१०	Blood sugar PP	२५/-	
११	Blood sugar R	२५/-	
१२	LFT	५००/-	
१३	LDL Cholesterol	१००/-	
१४	VIDL Cholesterol	१००/-	
१५	Triglyceride	१५०/-	
१६	Serum Calcium	१५०/-	
१७	Serum Albumin	१००/-	
१८	Serum total protein	१५०/-	
१९	TPHA	२००/-	
२०	Cerum Billrubin(T&D)	१००/-	
२१	SGOT(AST)	१५०/-	
२२	SGPT(ALT)	१५०/-	
२३	Alkaline Phosphate(ALP)	१५०/-	
२४	HBsAG	१५०/-	
२५	Urine Rotine	४०/-	
२६	Urine for HCG	६०/-	
२७	Stool Routine	३०/-	
२८	Stool occult Blood	५०/-	
२९	CRP	१२०/-	
३०	RA Factor	१००/-	
३१	ASO Titre	१५०/-	
३२	Urine Ketone/Actone	१००/-	
३३	Serum Amylase	२५०/-	
३४	Widal test	१००/-	
३५	BT	३०/-	
३६	CT	३०/-	

Signature
7/7/6

Signature
कार्यालय प्रमुख

५

३७	H.Pylori	३००/-	
३८	S.Uric Acid	१००/-	
३९	HCV	२००/-	
४०	HIV	निशुल्क	
४१	VDRL	१३०/-	
४२	ESR	३०/-	
४३	Malaria Parasite Antigen/Antibody	१००/-	
४४	Lipid Profile	५००/-	
४५	Total Cholesterol	१५०/-	
४६	HDLCholesterol	१००/-	

॥ अपाङ्ग विरामिहरूको लागि निशुल्क / परिचय पत्र पेश गर्नु पर्ने।

॥ ६५ वर्ष माथिका नागरिकलाई निशुल्क/ नागरिकता परिचयपत्र पेश गर्नु पर्ने।

॥ लाग्ने समय-पालो अनुसार तुरुन्तै।

७ निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकार

-सम्बन्धित ऐन नियम बमोजिम, कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख।

८ निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी –प्रचलित कानून बमोजिम।

९ सम्पादन गरेको कामको विवरण

क- वार्षिक समिक्षा गोष्ठी सन्चालन।

ख- विरामी परिक्षण, औषधी, प्रयोगशाला सेवा, पुर्वकर्म/ पंचकर्म सेवा/ मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम, स्वास्थ्य जिवनशैलि परामर्श, जेष्ठ नागरिक सेवा योग निरन्तर सन्चालन।

ग-स्तनपायी आमाको लागि मातृशिशु सुरक्षार्थ दुग्धवर्धक तथा अन्यय औषधी वितरण।

घ-जेष्ठनागरिकको लागि स्वास्थ्य पर्वधन सेवा कार्यक्रम।

ङ- स्वास्थ्यकर जिवनशैलि पर्वधनमा गृहणीहरूका लागि भान्सा सुधार कार्यक्रम।

ज- नागरिक आरोग्य अभियान तथा समन्वय।

१० सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम र पद

क-कार्यालय प्रमुख :

नाम- डा नलिन नाथ तिवारी

पद- आयुर्वेद चिकित्सक

ख-सूचना अधिकारी:

नाम-हरिलाल पाध्या

पद-वरिष्ठ अधिकृत आयुर्वेद

(Signature)

(Signature)
कार्यालय प्रमुख

११ ऐन नियम विनियम वा निर्देशिकाको सुविधा

.. प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका

.. आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा विभाग आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका

१२ आम्दानी खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धि अद्यावधिक विवरण

.. पौष मसान्त सम्मको फाँटवारी विवरण संलग्न।

.. OPD टिकट तथा प्रयोगशाला तथा पंचकर्म/पुर्वकर्म बाट २०८२ पौष मसान्तसम्म उठेको रकम रु-१३२९४०/-

१३ तोकिएवमोजिम अन्य विवरण- नभएको

१४-अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सन्चालन भएका कार्यक्रमको विवरण

- क- जेष्ठनागरिक कार्यक्रम सन्चालन।
- ख- मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम सन्चालन
- ग- स्वास्थ्य जिवनशैली प्रवर्धन कार्यक्रम।
- घ- विद्यालयका शिक्षकहरुको लागि TOT कार्यक्रम।
- ङ- नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र अभियान संचालन।
- च- राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय योग दिवस तथा धन्वन्तरी जयन्ती।
- छ- मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी समुदाय स्तरमा स्वास्थ्य प्रवर्धन कार्यक्रम।
- ज- स्वास्थ्य जिवनशैली प्रवर्धनमा गृहणीहरुका लागि भान्सा सुधार कार्यक्रम।

१५-वेबसाइट विवरण

Kapilvastuayurved.lumbini.gov.np -

१६-सार्वजनिक निकायले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता ऋण अनुदान एवं प्राविधिक सहयोग र सम्झौता सम्बन्धी विवरण - नभएको

१७ कार्यक्रम र सो को प्रगति प्रतिवेदन- प्रतिवेदन संलग्न रहेको।

१८-सार्वजनिक निकायले वर्गिकरण र संरक्षण गरेको सुचनाको नामावलि र त्यस्तो सुचना संरक्षण गर्न तोकिएको समयावधि - नभएको

१९-सार्वजनिक निकायमा परेका सुचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर सुचना दिएको विवरण- लिखित निवेदन पेश नभएको ,विरामि तत्पश्चात् उपचार प्रकृति सेवा प्रवाह र कार्यक्रमहुदा माग भएको विवरण तुरुन्तै उपलब्ध गराउने

२०-सार्वजनिक निकायका सुचना अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भए सो को विवरण- यस केन्द्रको नभएको

तयार गर्ने

हरिलाल पाध्या

वरिष्ठ अधिकृत (सूचना अधिकारी)

कार्यालयको छाप

प्रमाणित गर्ने

डा.नलिन नाथ तिवारी

आयुर्वेद चिकित्सक

(Signature)

कार्यालय पमख